

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD

„Tanulmányok Énlaka történetéről és kultúrájáról”¹

Kulcsszavak: *Énlaka; helytörténet; helyismeret*

Elegáns kivitelezésű, színes felvételekkel illusztrált könyv jelent meg a régészeti, néprajzi tekintetben jól ismert kis székely faluról a fenti címen. Tulajdonképpen a 2007. október 6-án ott tartott konferencia tanulmánykötete, VISY ZSOLT régész-professzor szerkesztésében, SZÁVAI MÁRTON közreműködésével, kiadta a Pro Énlaka Alapítvány és a Pécsi Tudományegyetem Régészet Tanszéke.

Dr. SZABÓ ÁRPÁD unitárius püspök írása már a címmel (*Mienk a föld, de csak szeretettel tudjuk megtartani*) jelzi a gondolatkört. SZÖCS LAJOS rövid történeti összefoglaló után a család- és helynévgyűjtéséről írt – 37 mai és 101 már nem létező családnév, 79 bel- és 255 külterületi helynév szerepel e témájú közléseiben. DANCOS LAJOS unitárius lelkész a templom történetével kapcsolatosan végigköveti a történelmi eseményeket is (úgy mint az 1661-es tatár pusztítás), de a berendezés: templomi székek, úrasztala leírását, a lelkészek és tanítók névsorát is összeállította. E rész a szellemi élet (művelődési egyesület, Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület, Nőszövet-ség) összefoglalásával ér véget.

BALASSA M. IVÁN néprajzkutató *Az énlaki cifra deszkafölep* (ORBÁN BALÁZS így nevezi) címen a 70 négyzetméternyi kazettás mennyezetet vizsgálta – összesen 10 kazettán található felirat. A már elpusztult pókai, illetve a felsőboldogfalvi, nyárad-szentmártoni, szentgericeai, csikdelnei kazettákkal hasonlítja össze.

VISY ZSOLT nem csupán a feliratokkal foglalkozik, hanem a mintákkal, sőt az írás-móddal, a betűtípusokkal is (*A templom mennyezeti feliratai*). VOFKORI LÁSZLÓNÁL a tájrajzi leírást a turisztikai vonzerők leltározása követi, majd a népességföldrajzi adatokat elemzi, végül a településszerkezetet, a tízeseket tárgyalja (*Adalékok Énlaka népesség- és településföldrajzához*).

FILEP ANTAL terjedelmes tanulmányában (*Adalékok Énlaka településnéprajzához*) foglalkozik a Jandalaka településnévvel, a székely lakosság idetelepítésével, majd a határ képének módosulásával: az erdős területek nagyságának csökkenésével, a falukép és a belterület változásával, alakulásával régi térképek tanúsága szerint. Külön téma a beltelkek elhelyezkedése, a lakó- és gazdasági épületek szerkezete – mivel mindez összefügg a gazdálkodás mikéntjével. Idős SZÁVAI MÁRTON a hely- és helyzetismeretére alapozva taglalja a rendtartó székely közösség működését (határhasználat, erdőlés).

SZÁVAI MÁRTON sorra tárgyalja a népköltészeti, néprajzi értékeket (kik gyűjtöttek, kutatták), majd a helyi társadalom gazdasági jellemzése következik. A népeségi mutatók változásából hamar leszűrhető: hiányzik a középnemzedék... GAGYI JÓZSEF Énlaka hiedelmeiről közöl; a hetvenes évek közepén gyűjtött anyagról van szó, történeti és hiedelemmondák, ill. kevés számú eredetmonda és igaztörténet: 5 adatközlő 28 szövege a Firtosról, a fehér lóról, firtosi óriásokról és kincses barlangokról, illetve tatárjárásról, kísértetekről, boszorkányokról.

Rendkívül izgalmas téma – mert keveset tudunk a régebbi idők közművelődéséről – idős SZÁVAI MÁRTON összefoglalása: *Művelődési élet 120 éve Énlakán*. 1866-ban BARTHA ZSIGMOND önképző egyletet kívánt alapítani az ifjaknak, 1871-ben Művelődési Ifjúsági Egylet jött létre, 1902-ben új alapszabályzatot kap az Énlaki Ifjúsági Egylet, a célok között olvasható: „*Hazafias érzület és a vallási, erkölcsi élet ápolása, hasznos ismeretek terjesztése és mértékletes életmódra szoktatás...*” 1897-ben pedig olvasókört alakítottak, lapokat rendeltek meg.

VISY ZSOLT *Dacia limese mint lehetséges világörökségi helyszín* címen az egykori római birodalom határproblémáitól jut el a Kis- és Nagy-Küküllő völgyét, Sóváradot és Székelyudvarhelyet összekötő út felezővonalán épült énlaki erőd leírásáig. A szerző kezdeményezte, hogy az egész Római Birodalom határvonalát nyilvánítsák a világörökség részévé.

Énlaka épített örökségének kutatásáról, helyreállításáról és védelméről írva ALBERT-HOMONNAI MÁRTON megfogalmazza: 1993-tól már dolgoztak a település építészeti értékeinek feltárásán, dokumentálásán, 1996-tól Budapest V. kerülete támogatja ezt a programot. 1997-ben beindult az Énlaka Értékvédő Program, általános karbantartásra osztottak támogatást – a 108 portából 83 jogosult erre. Az is kiderül, hogy a község vezetőinek és a helyi közvélemény-formálóknak a véleménye várakozáson aluli volt...

Befejezésként SZABÓ ANTAL, SZABÓ ZSUZSANNA KATALIN a falusi turizmus fejlesztésének feladatait fogalmazzák meg, fontossági sorrendet állítanak fel és feladják a „házi feladatot” az énlakiaknak még akkor is, ha a konkrétumok helyett megmaradnak az általánosságok szintjén. Következtetésként azt olvashatjuk, hogy hiányzik a fiatalos lendület, a gazdasági lendület stagnál, és „*a külvilág nagyobb figyelmet fordított e zárt közösség és lehetőségekkel teli vidék iránt, mint maguk az énlakiak*”.

Jegyzetek

1. VISY ZSOLT (szerk): *Tanulmányok Énlaka történetéről és kultúrájáról*. Pro Énlaka Alapítvány.

